

РОЗДІЛ 2

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

УДК 324:004.738.5(437.6)"2023"

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2026.46.2>

ДЕЗІНФОРМАЦІЙНІ НАРАТИВИ ТА ПАРТІЙНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ НА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ У СЛОВАЧЧИНІ 2023 РОКУ: ЦИФРОВИЙ ВИМІР ДЕМОКРАТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

DISINFORMATION NARRATIVES AND PARTY POSITIONING IN THE 2023 PARLIAMENTARY ELECTIONS IN SLOVAKIA: THE DIGITAL DIMENSION OF DEMOCRATIC COMPETITION

Брилинський Р.С.,

*orcid.org/0009-0003-3522-4880**аспірант кафедри політології і державного управління
Ужгородського національного університету*

У статті досліджено взаємодію дезінформаційних наративів цифрового середовища з партійним позиціонуванням основних політичних сил під час парламентських виборів у Словацькій Республіці 2023 року. Актуальність теми зумовлена тим, що дострокові вибори 30 вересня 2023 року відбувалися в умовах затяжної урядової кризи, високої суспільної поляризації, зростання ролі цифрових платформ у політичній комунікації, а також загострення безпекового порядку денного, пов'язаного з повномасштабною війною Росії проти України. У центрі кампанії перебували питання військової й гуманітарної підтримки України, санкційної політики щодо Росії, економічної ситуації в Словаччині, міграції, безпеки та державного суверенітету. За офіційними підсумками, явка становила 68,51 %, а перемогу здобула партія "Smer – sociálna demokracia" (Смер – соціальна демократія).

Метою статті є дослідження взаємозв'язку між дезінформаційними наративами цифрового середовища та партійним позиціонуванням провідних словацьких партій та з'ясування того, як ця взаємодія впливала на характер демократичної конкуренції. Методологічну основу становлять case study парламентських виборів у Словаччині 2023 року, аналіз офіційних виборчих результатів, аналіз відкритих масивів Volebný Kompas щодо позицій партій і виборців, а також якісний контент-аналіз офіційних звітів і моніторингових матеріалів про інформаційне середовище кампанії. Установлено, що дезінформаційні наративи були політично значущими не ізолювано, а передусім там, де вони збігалися з уже наявними партійними рамками, зокрема сувереністськими, антисанкційними, антизахідними та антиєлітними. Показано, що вплив дезінформації проявлявся не лише через циркуляцію неправдивих або маніпулятивних повідомлень, а й через зміну самої логіки демократичної конкуренції – зміщення акценту з програмного зіставлення політичних пропозицій на боротьбу інтерпретацій, страхів, підозр і символічних протиставлень.

Ключові слова: дезінформація, парламентські вибори, Словаччина, цифрові платформи, партійне позиціонування, демократична конкуренція, політична комунікація.

The article examines the interaction between disinformation narratives in the digital environment and the positioning of the main political parties during the 2023 parliamentary elections in the Slovak Republic. The relevance of the topic is determined by the fact that the early elections of 30 September 2023 took place amid a prolonged governmental crisis, pronounced social polarization, the growing role of digital platforms in political communication, and an intensified security agenda shaped by Russia's full-scale war against Ukraine. The campaign was structured around highly conflictual issues, including military and humanitarian support for Ukraine, sanctions against Russia, the domestic economic situation, migration, security, and state sovereignty. According to the official results, voter turnout reached 68.51 per cent, while SMER–SD emerged as the winning party.

The purpose of the article is to identify the specific ways in which disinformation narratives interacted with the positioning of major Slovak political parties and to clarify how this interaction affected the character of democratic competition. The methodological framework combines a case study of the 2023 Slovak parliamentary elections, analysis of official electoral results, analysis of the open Volebný Kompas datasets on party and voter positions, and qualitative content analysis of official reports and monitoring materials on the campaign's information environment. The study demonstrates that

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

disinformation narratives were politically effective not in isolation but primarily where they overlapped with pre-existing party frames, especially sovereigntist, anti-sanctions, anti-Western, and anti-elite ones. It is argued that the impact of disinformation manifested itself not only through the circulation of false or misleading messages, but also through a transformation of democratic competition itself, shifting the campaign away from a comparison of policy programmes toward a struggle over interpretations, fears, suspicions, and symbolic antagonisms.

Key words: disinformation, parliamentary elections, Slovakia, digital platforms, party positioning, democratic competition, political communication.

Постановка проблеми. Парламентські вибори 2023 року у Словацькій Республіці стали однією з найпомітніших політичних подій Центрально-Східної Європи, оскільки відбувалися в умовах затяжної урядової кризи, високої суспільної поляризації та загострення безпекового порядку денного, пов'язаного з повномасштабною війною Росії проти України. Дострокове голосування було призначене на 30 вересня 2023 року, а сама кампанія, за оцінкою ODHR, проходила на тлі напруження, різких розбіжностей щодо подальшого курсу держави та посилення конфліктності політичної комунікації [1, с. 2–5].

Проблема дослідження полягає в тому, що дезінформація в сучасних виборчих кампаніях функціонує не як ізольований інформаційний шум, а як структурний елемент політичної боротьби, який здатний підсилювати вже наявні ідеологічні, ціннісні та партійні розмежування. Для словацького кейсу важливо не лише констатувати присутність маніпулятивного контенту, а з'ясувати, як саме дезінформаційні нарративи взаємодіяли з позиціонуванням основних партій щодо України, Росії, санкцій, ЄС, міграції та державного суверенітету. Саме ця взаємодія й визначає, яким чином цифрове середовище впливає на якість демократичної конкуренції.

Важливість звернення до словацького кейсу зумовлена ще й тим, що вибори 2023 року відбувалися в державі-члені ЄС і НАТО, де суперечка про підтримку України набула не суто зовнішньополітичного, а внутрішньополітичного значення [2, с. 188–190]. Унаслідок цього цифрові нарративи про війну, санкції, соціальну ціну солідарності та “зовнішнє управління” країною стали частиною внутрішньої боротьби за владу. Саме в такому контексті проблема дезінформації виходить за межі питання медіагігієни й перетворюється на проблему функціонування демократичної конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому й аналітичному полі можна виокремити кілька напрямів, важливих для осмислення словацьких виборів 2023 року. Перший становлять дослідження, присвячені цифровим платформам, дезінформації та політичній поляризації. У цьому напрямі цифрове середовище розглядається не лише як технічний канал поширення повідомлень, а як простір, де конфліктні та емоційно насичені меседжі мають підвищену видимість і можуть змінювати характер політичної мобілізації. Для даної

теми це важливо, оскільки дозволяє аналізувати словацькі вибори не через спрощену опозицію “правда / фейк”, а через взаємодію інформаційних нарративів із партійною конкуренцією. У ширшій теоретичній перспективі такий підхід відповідає дослідженням, які розглядають дезінформацію як чинник трансформації демократичної конкуренції, пов'язують цифрові платформи з політичною поляризацією та підкреслюють значення стійкості демократичних систем до онлайн-дезінформації [3, с. 122–124; 4; 5, с. 493–496].

Другий напрям охоплює офіційні та експертні оцінки самих виборів. Найвагомішими тут є матеріали Statistical Office of the Slovak Republic і підсумковий звіт ODHR про дострокові парламентські вибори 30 вересня 2023 року. Вони дають фактологічну основу для аналізу результатів, явки, процедурного контексту та загального стану інформаційного середовища кампанії. Саме ці джерела є критично важливими, оскільки дозволяють відокремити науковий аналіз від публіцистичних інтерпретацій і будувати висновки на інституційно верифікованій базі [1; 6].

Третій напрям – це праці, які дозволяють структуровано аналізувати партійне позиціонування. Особливу цінність має відкритий датасет (data set) Volebný Kompas, що містить відповіді 134 699 виборців на 39 політичних питань і окремий масив позицій 11 партій щодо тих самих питань [7]. На відміну від суто описових оглядів кампанії, цей масив дає змогу працювати з партійними профілями системно. Порівнюючи позиції партій і виборців щодо ключових політичних та ціннісних тем, це особливо важливо, оскільки дозволяє пов'язати дезінформаційні нарративи не з умовною “аудиторією взагалі”, а з конкретною структурою партійної конкуренції.

Окреме значення має дослідження V. Bundzíkova та D. Janša, присвячене зовнішньополітичному фреймуванню кампанії 2023 року [2, с. 188–190]. Автори показують, що низка партій, передусім SMER-SD і SNS, тяжіла до сувереністсько-антизахідної рамки, тоді як інші сили репрезентували прозахідний і проєвропейський полюс [2, с. 209–212]. Ця праця цінна тим, що дозволяє інтерпретувати словацькі вибори не просто як електоральне суперництво партій, а як боротьбу між різними уявленнями про міжнародну орієнтацію держави та межі її політичного суверенітету.

Поряд із цим існують моніторингові матеріали, присвячені дезінформаційним нарративам у сло-

вацькому цифровому просторі. CEDMO звертав увагу на поширення повідомлень про можливе шахрайство на виборах, зовнішнє втручання, шкідливість підтримки України та нібито втрату суверенітету під впливом Заходу [8]. Council for Media Services у своєму моніторингу показала, що виборча комунікація у Facebook була гібридною: поряд із партійними меседжами та інформаційно-просвітницькими повідомленнями в ній були присутні спроби делегітимації інституцій, геополітичні сюжети та маніпулятивний контент [9]. Такі джерела важливі для розуміння того, що цифрове середовище кампанії не було однорідним і складалося з накладання кількох комунікаційних потоків.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність досліджень, присвячених результатам виборів 2023 року у Словаччині, дезінформації в цифровому середовищі та партійному позиціонуванню, недостатньо вивченим залишається саме механізм взаємодії між дезінформаційними наративами та ідейно-політичними профілями основних партій, а також їхній вплив на характер демократичної конкуренції [3, с. 122–124; 4; 5, с. 493–496]. У більшості праць увага зосереджується або на самих результатах голосування, або на загальних характеристиках інформаційного середовища. Натомість менш опрацьованим залишається питання, чому саме одні цифрові наративи виявилися резонансними для певних сегментів партійного поля, а інші – ні. Логіка статті зумовлена наявністю саме цього недослідженого аспекту.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) окреслити політичний контекст дострокових парламентських виборів у Словаччині 2023 року;
- 2) проаналізувати позиціонування провідних політичних партій щодо України, Росії, санкцій, ЄС, безпеки та державного суверенітету;
- 3) типологізувати ключові дезінформаційні наративи цифрового середовища кампанії;
- 4) з'ясувати, яким чином ці наративи взаємодіяли з партійним позиціонуванням і впливали на характер демократичної конкуренції.

Методологічну основу дослідження становить case study парламентських виборів у Словаччині 2023 року [1; 6]. У роботі використано аналіз офіційних виборчих результатів, аналіз відкритих масивів Volebný Kompas, якісний контент-аналіз офіційних звітів і моніторингових матеріалів щодо цифрового інформаційного середовища, а також порівняльно-типологічний аналіз партійного позиціонування [1; 7; 8; 9]. Такий підхід дозволяє уникнути методично вразливих спроб довести прямий причинно-наслідковий зв'язок між дезінформацією та підсумковим результатом

голосування і натомість зосередитися на тому, як вона вбудовувалася в уже наявну структуру політичної конкуренції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дострокові парламентські вибори 2023 року стали інституційною відповіддю на затяжну урядову кризу. Після виборів 2020 року коаліційний уряд поступово втратив керованість через внутрішні конфлікти. За даними ODHR, політична нестабільність загострилася після вотуму недовіри уряду в грудні 2022 року і завершилася призначенням технічного уряду та проведенням дострокових виборів [1, с. 2–5]. У такій ситуації саме вибори були покликані відновити легітимну й працездатну конфігурацію влади.

Ключовими темами кампанії були війна Росії проти України, санкційна політика, економічна ситуація, міграція та безпека. У таких умовах вибори виконували не лише процедурну функцію оновлення представницької влади, а й ставали механізмом символічного перезапуску політичної легітимності. Саме в ситуації ослабленої довіри до інституцій та загальної кризи політичного представництва цифрове середовище набуває особливої ваги, оскільки стає простором швидкого поширення конфліктних, емоційно насичених і спрощених інтерпретацій політичної реальності. Це створює сприятливі умови для того, щоб дезінформаційні наративи функціонували не як периферійний елемент кампанії, а як один із чинників політичної мобілізації. Британський парламентський огляд також підкреслював, що саме ці питання стали центральними для словацької політичної дискусії в 2023 році [10]. Поєднання зовнішньополітичних, соціально-економічних і безпекових сюжетів зробило кампанію особливо чутливою до емоційно насичених, спрощених і конфліктних меседжів. Саме в такому середовищі цифрові платформи набули не лише комунікаційного, а й мобілізаційного значення. За таких умов цифрові платформи перетворювалися на середовище, у якому політичні меседжі набували підвищеної емоційної сили, а дезінформаційні наративи отримували можливість впливати на мобілізацію виборця через страх, недовіру та конфліктні символічні протиставлення.

За офіційними підсумками, у голосуванні взяли участь 3 007 123 виборці, а явка становила 68,51 % [6]. Цей показник став найвищим за останні двадцять років. Висока явка свідчила про значну суспільну мобілізацію й підкреслювала, що вибори сприймалися не як рутинна процедура, а як політично важливий момент визначення подальшого курсу країни. Водночас сама мобілізація відбувалася в умовах високої конфліктності політичного та інформаційного простору, де цифрові платформи ставали одним із ключових майданчиків виробництва й поширення конфліктних інтерпре-

тацій. Це дає підстави розглядати високу явку не лише як показник громадянської активності, а й як індикатор того, що виборче змагання відбувалося в атмосфері посиленого символічного та інформаційного протистояння.

Партійне позиціонування основних політичних сил. Партійне поле Словаччини на виборах 2023 року структурувалося не лише за класичною ліво-правою віссю, а й за ставленням до України, Росії, санкцій, ЄС та державного суверенітету [2; 7]. Це означає, що кампанія значною мірою була боротьбою між різними уявленнями про міжнародну орієнтацію держави та її внутрішні пріоритети. Умовно кажучи, соціально-економічна конкуренція була тісно переплетена з геополітичним і ціннісним виміром.

Центральне місце посідала SMER–SD, яка, за офіційними підсумками, стала переможцем виборів. Змістовно її кампанія поєднувала соціально-економічну риторику з національно-сувереністським і конфліктним зовнішньополітичним меседжем. У зовнішньополітичному сенсі партія виступала із критикою військової допомоги Україні, скепсисом щодо санкцій і наголосом на “захисті словацьких інтересів”. Саме такий тип позиціонування робив її особливо сумісною з антиукраїнськими, антисанкційними та антизахідними наративами в цифровому середовищі [2, с. 209–212]. У цьому контексті принципово важливо, що політична ефективність дезінформаційних наративів залежала не лише від їхньої поширеності, а й від того, наскільки вони збігалися з уже наявною риторикою партії. Саме тому аналіз партійного позиціонування дає змогу побачити, чому одні політичні сили ставали природними резонаторами конфліктних цифрових меседжів, тоді як інші – радше об’єктами їхньої делегітимації.

Протилежний полюс репрезентувала “Progresívne Slovensko” (Прогресивна Словач-

чина), яка виступала як проєвропейська, прозахідна та реформістська сила. Її позиціонування будувалося навколо підтримки України, засудження російської агресії, прихильності до європейської інтеграції й модернізаційного порядку денного [2, с. 188–190]. У цифровому середовищі саме ця сила виявилася найбільш вразливою до делегітимації з боку наративів про “зовнішнє управління”, “ліберальну загрозу” та нібито фальсифікації на користь прозахідного табору. Це означало, що проєвропейський табір був змушений конкурувати не лише з альтернативними програмними пропозиціями, а й із цифровим середовищем, у межах якого легітимність його зовнішньополітичного курсу систематично ставилася під сумнів. У такій конфігурації політична конкуренція ставала асиметричною, оскільки одна зі сторін отримувала додаткове підсилення через конфліктні й недовірчі наративи, що вже були сумісними з риторикою її опонентів [2].

HLAS–SD займала проміжну, більш системну позицію. Вона поєднувала соціал-демократичну соціально-економічну риторику з поміркованішим і менш конфліктним ставленням до України, санкцій і європейської інтеграції. У межах нашої теми ця партія є важливою, оскільки демонструє, що соціал-демократичний сегмент словацького політичного поля у 2023 році не був ідейно однорідним: частина його тяжіла до конфліктного сувереністського полюса, а частина – до більш поміркованої системної позиції. Саме на прикладі HLAS–SD видно, що дезінформаційні наративи не можна пояснювати лише через формальну близькість партій за ідеологічним спектром. Їхня політична ефективність визначалася тим, наскільки конкретна партія була готова вбудовувати конфліктні, антизахідні або сувереністські сюжети у власну мобілізаційну логіку. Тому для аналізу виборчої кампанії принциповим є не лише роз-

Таблиця 1

Результати парламентських виборів у Словаччині 2023 року

Партія / коаліція	% голосів	Мандати
SMER–SD (Смер – соціальна демократія)	22,94	42
PS (Прогресивна Словаччина)	17,96	32
HLAS–SD (Голос - соціальна демократія)	14,70	27
OĽaNO and Friends (OĽANO і друзі)	8,89	16
KDH (Християнсько-демократичний рух)	6,82	12
SaS (Свобода і солідарність)	6,32	11
SNS (Словацька національна партія)	5,62	10

Джерело: складено за офіційними даними Statistical Office of the Slovak Republic [6].

межування між лівими і правими, а й ступінь сумісності партій із певними типами цифрових наративів.

Важливим радикальнішим актором була “SNS” (Словацька національна партія), яка репрезентувала націоналістичний і виразніше антизахідний полюс. Саме ця партія найбільш послідовно артикулювала теми “суверенної” зовнішньої політики, критики Заходу та недовіри до підтримки України. Це робило її природним резонатором для конспірологічних, антиелітних і геополітично забарвлених дезінформаційних меседжів. Отже, партійне поле Словаччини у 2023 році було структуроване таким чином, що окремі політичні сили відрізнялися не лише за програмними позиціями, а й за ступенем смислової сумісності з конфліктними цифровими наративами. Саме ця асиметрія є принциповою для розуміння ролі дезінформації у виборчій кампанії: вона впливала не рівномірно на всіх учасників політичного процесу, а передусім підсилювала ті сили, чия риторика вже містила сувереністські, антиелітні, антисанкційні або антизахідні елементи.

Отже, головний розлом кампанії проходив між проєвропейсько-прозахідним та сувереністсько-популістським полюсами. Саме така конфігурація створила умови, за яких дезінформаційні наративи могли підсилювати вже наявні партійно-ідеологічні лінії поділу. Це є принциповим для подальшого аналізу цифрового середовища кампанії.

Дезінформаційні наративи та цифрове середовище виборчої кампанії. Цифрове середовище під час парламентських виборів у Словаччині 2023 року виконувало одну з центральних функцій у політичній комунікації. ODIHR зазначає, що соціальні мережі були схильні до поширення радикалізованих поглядів і, подекуди, маніпулятивних наративів, зокрема контенту, що підривав довіру до демократичних інституцій [1, с. 18].

Council for Media Services у своєму моніторингу повідомила, що в період від 10 червня до 15 жовтня 2023 року у вибірці Facebook було виявлено 12 301 пост, пов’язаний із достроковими парламентськими виборами [9]. Ці дані засвідчують значну інтенсивність цифрової комунікації навколо кампанії.

Цифрове середовище кампанії не було нейтральним каналом поширення інформації. Воно функціонувало як простір селекції, підсилення та циркуляції конфліктних інтерпретацій, у якому політично значущими ставали насамперед ті повідомлення, що апелювали до страху, недовіри, образи або символічної загрози. Саме тому аналіз дезінформації в межах виборів 2023 року потребує не лише фіксації окремих фейків чи маніпулятивних повідомлень, а виявлення їхньої політичної функції у структурі кампанії.

Для аналітичної коректності важливо трактувати це середовище як гібридне, а не суто “фейкове”. У цифровому просторі змішувалися партійна комунікація, геополітичні сюжети, спроби поставити під сумнів інституції, інформаційно-просвітницькі матеріали про сам хід виборів і маніпулятивні повідомлення. Це означає, що дезінформаційні наративи діяли не окремо від загальної кампанії, а всередині ширшого потоку політичної комунікації. Саме тому оцінювати їх варто не як “зовнішній шум”, а як один із компонентів загальної архітектури цифрового політичного простору. Така гібридність означала, що межа між формально партійною комунікацією, суспільно-політичним коментуванням і маніпулятивним контентом ставала дедалі менш виразною. У результаті дезінформаційні наративи не існували окремо від легітимної політичної дискусії, а проникали в неї, змінюючи самі умови сприйняття політичних акторів, інституцій і процедур.

Таблиця 2

Узагальнене позиціонування основних політичних сил Словаччини на виборах 2023 року

Партія	Україна	Росія	ЄС / Захід	Санкції	Узагальнений тип позиціонування
SMER–SD	скепсис до військової допомоги	менш конфронтаційне трактування	критика зовнішнього впливу	критичне	сувереністсько-популістське
PS	послідовна підтримка	критичне ставлення до агресії	чітко проєвропейське	підтримка	ліберально-проєвропейське
HLAS–SD	підтримка в поміркованішій риторичі	стримана системна позиція	загалом проєвропейське	підтримка	помірковано соціал-демократичне
SNS	критика підтримки України	поблажливіше трактування	антизахідний акцент	критика	націоналістично-сувереністське
SaS / KDH / Slovensko	загалом підтримка	критичне ставлення	проєвропейське	підтримка	системно прозахідне

Джерело: узагальнено на основі Statistical Office of the Slovak Republic, Volebny Kompas та дослідження зовнішньополітичного фреймування кампанії [6; 7; 2].

Одним із ключових кластерів були наративи, спрямовані на делегітимацію виборів і підрив довіри до інституцій. CEDMO фіксувала поширення тверджень про можливе виборче шахрайство, зовнішнє втручання та спотворення волевиявлення [8]. Додатково словацькі урядові аналітичні матеріали через Центр протидії гібридним загрозам також аналізували *deceptive content* щодо виборів 2023 року. У політичному сенсі це означало, що частина цифрового середовища працювала на формування недовіри не лише до окремих політичних сил, а й до самої виборчої процедури.

Другий важливий кластер становили антиукраїнські, антисанкційні та антизахідні наративи. У спеціальному брифі CEDMO зазначено, що тема війни в Україні була однією з найчастіших у словацькому онлайн-просторі, а частина маніпулятивних повідомлень стосувалася шкідливості допомоги Україні, санкцій та нібито втрати Словацької суверенітету під зовнішнім впливом [8]. У поєднанні з внутрішніми соціально-економічними труднощами такі сюжети набували додаткової мобілізаційної сили, оскільки дозволяли поєднати зовнішньополітичну тематику з повсякденними тривогами виборців.

Третій тип наративів був пов'язаний із делегітимацією інституцій та публічних фігур. У цьому контексті цифрове середовище ставало простором поширення сюжетів про “підконтрольність” окремих інституцій Заходу, про нібито антинаціональний характер позицій проєвропейських акторів або про штучність антикорупційного порядку денного. Такі меседжі не просто атакували окремих опонентів, а вбудовували недовіру до державних інституцій у ширшу передвиборчу мобілізацію. У політичному сенсі такі сюжети працювали не лише на дискредитацію окремих конкурентів, а на підрив процедурної легітимності виборів як таких. Таким чином недовіра до конкретних політичних сил переводилася на рівень недовіри до демократичних інституцій, що є однією з найнебезпечніших форм впливу дезінформації на виборчий процес.

Найрезонанснішим проявом цифрової маніпуляції наприкінці кампанії стали AI-згенеровані та змонтовані матеріали. ODIHR окремо звертає увагу на використання маніпулятивного синтетичного контенту напередодні дня голосування, спрямованого, зокрема, проти лідера *Progressive Slovakia* [1, с. 18]. Політичне значення цього епізоду полягає не лише в самій появі *deepfake*-контенту, а й у тому, що цифрове середовище кампанії виявилось сприйнятливим до нових технологічно посиленних форм маніпуляції. Це суттєво ускладнює захист інформаційної цілісності виборчого процесу.

Взаємодія дезінформаційних наративів із партійним позиціонуванням та їхній вплив на демократичну конкуренцію. Найважливішим висновком дослідження є те, що дезінформаційні наративи набували політичної значущості передусім там, де вони збігалися з уже сформованими лініями партійного позиціонування [3, с. 122–124; 4; 5, с. 493–496]. Цифрове середовище не створювало конфлікти з нуля, а підсилювало ті рамки інтерпретації політичної реальності, які вже пропонували виборцям основні політичні діячі. Саме тому для розуміння ролі дезінформації недостатньо просто фіксувати наявність маніпулятивного контенту; необхідно аналізувати, з якими політичними меседжами цей контент збігався і в якому ідейному полі він ставав переконливим.

Для SMER–SD і SNS антиукраїнські, антисанкційні, антиелітні та антизахідні наративи були смислово сумісними з їхнім позиціонуванням [2, с. 209–212; 8]. Саме тому вони працювали не як випадковий зовнішній фон, а як підсилювач уже сформованих меседжів про суверенітет, “захист національних інтересів” та критику західного впливу. Така сумісність робила дезінформаційні наративи ефективними не через їхню абсолютну переконливість, а через їхню відповідність уже наявній політичній рамці. Інакше кажучи, цифровий простір не нав’язував виборцям повністю нову картину світу, а радше радикалізував і спрощував ту, яка

Таблиця 3

Типологія дезінформаційних наративів у словацькій кампанії 2023 року

Тип наративу	Основний зміст	Політична функція
Делегітимація виборів	твердження про фальсифікації, зовнішнє втручання, “підміну” волевиявлення	підрив довіри до виборчого процесу й інституцій
Антиукраїнські / антисанкційні	допомога Україні подається як загроза для Словацьчини; санкції – як шкода для громадян	мобілізація сувереністського та протестного електорату
Антизахідні / антиелітні	уряд, президентка, ліберальні сили подаються як підконтрольні Заходу	делегітимація опонентів і посилення сувереністського фрейму
Технологічно посилені маніпуляції	<i>deepfake</i> -аудіо, змонтовані відео, процедурні фейки	емоційна дестабілізація й посилення недовіри

Джерело: узагальнено за матеріалами ODIHR, CEDMO та Council for Media Services [1; 8; 9].

вже була присутня в риториці частини політичного поля.

Водночас для PS і ширшого проєвропейського табору цифрове середовище було менш сприятливим. Саме ці сили частіше ставали об'єктами делегітимації та маніпулятивних атак, оскільки в конфліктній логіці кампанії їх можна було представити як носіїв “зовнішнього впливу”, “ліберальної загрози” чи “чужої” політичної програми. Напередодні виборів це посилювалося через використання синтетичного контенту, спрямованого проти лідера Progressive Slovakia [1, с. 18; 8; 9]. У такій ситуації проєвропейські актори були змушені конкурувати не лише з альтернативними партійними програмами, а й із цифровим середовищем, у межах якого сама легітимність їхнього політичного курсу систематично ставилася під сумнів.

Проміжна позиція HLAS–SD також є показовою. Вона демонструє, що дезінформаційні наративи не однаково працювали для всіх учасників виборчого поля. Там, де партія займала балансованішу й менш конфліктну позицію, цифрові маніпулятивні сюжети не були для неї настільки органічним ресурсом мобілізації, як для сувереністського табору. Отже, ступінь політичної ефективності дезінформаційних наративів визначався не лише їхньою присутністю в цифровому просторі, а насамперед тим, наскільки вони збігалися з ідейним профілем конкретної партії та могли бути інтегровані у її мобілізаційну логіку [2; 7].

У такій конфігурації дезінформаційні наративи виконували щонайменше три взаємопов'язані функції. По-перше, вони мобілізували виборців через емоційно значущі теми, пов'язані з війною, безпекою, санкціями та суверенітетом. По-друге, вони делегітимували політичних опонентів, передусім тих, хто уособлював проєвропейський і проукраїнський курс. По-третє, вони трансформували

сам характер демократичної конкуренції, зміщуючи її з рівня програмного зіставлення на рівень боротьби інтерпретацій, страхів і символічних протиставлень. Саме тому вплив дезінформації слід розуміти не як автоматичну зміну результату виборів, а як якісну зміну умов, у яких відбувалося електоральне змагання.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Парламентські вибори у Словаччій Республіці 2023 року засвідчили, що дезінформація в цифровому середовищі стала важливим елементом політичної динаміки кампанії, однак її роль не зводиться до прямого визначення виборчого результату. Найбільша політична вага дезінформаційних наративів проявлялася там, де вони збігалися з уже наявними партійними профілями, суспільними тривогами та лініями поляризації. Це дозволяє інтерпретувати цифрове середовище не як зовнішній щодо виборів простір, а як один із внутрішніх вимірів сучасної демократичної конкуренції [3, с. 135–139; 5, с. 510–516].

Установлено, що вплив дезінформаційних наративів на демократичну конкуренцію проявлявся не лише через поширення неправдивого або маніпулятивного контенту, а передусім через підсилення вже наявних партійних і суспільних ліній поляризації [7; 8; 9]. У випадку Словаччини 2023 року це означало зміщення акценту з програмного зіставлення політичних альтернатив на боротьбу інтерпретацій, страхів і символічних протиставлень, що зрештою трансформувало сам характер виборчого змагання. Подальші дослідження цієї проблематики доцільно розвивати в порівняльному вимірі, зіставляючи словацький кейс з іншими виборчими кампаніями Центральної Європи, а також через залучення ширших корпусів цифрового контенту для точнішого аналізу платформених механізмів поширення маніпулятивних наративів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Office for Democratic Institutions and Human Rights. Slovak Republic. Early Parliamentary Elections, 30 September 2023: ODIHR Election Assessment Mission Final Report. Warsaw, 2024. URL: https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/6/b/563625_0.pdf (дата звернення: 21.03.2026).
2. Bundzíková V., Janšta D. Slovakia's 2023 Elections: Framing of Foreign Policy Preferences by Populists. *Politologický časopis – Czech Journal of Political Science*. 2024. No. 2. P. 188–212. DOI: 10.5817/PC2024-2-188.
3. Bennett W. L., Livingston S. The Disinformation Order: Disruptive Communication and the Decline of Democratic Institutions. *European Journal of Communication*. 2018. Vol. 33, No. 2. P. 122–139. DOI: 10.1177/0267323118760317.
4. Tucker J. A. et al. Social Media, Political Polarization, and Political Disinformation: A Review of the Scientific Literature. *SSRN Electronic Journal*. 2018. DOI: 10.2139/ssrn.3144139.
5. Humprecht E., Esser F., Van Aelst P. Resilience to Online Disinformation: A Framework for Cross-National Comparative Research. *The International Journal of Press/Politics*. 2020. Vol. 25, No. 3. P. 493–516. DOI: 10.1177/1940161219900126.
6. Statistical Office of the Slovak Republic. Summary Results – NRSR 2023 [Електронний ресурс]. URL: https://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2023/en/suhrne_vysledky.html (дата звернення: 21.03.2026).
7. Mintal J. M., Borseková K., Cicchi L. et al. The Volebny Kompas Datasets on Slovak Voter and Party Positions. *Scientific Data*. 2024. Vol. 11. Article 960. DOI: 10.1038/s41597-024-03777-0.

8. Central European Digital Media Observatory. Disinformation Narratives in Slovakia: CEDMO Special Brief [Електронний ресурс]. 29 May 2023. URL: https://cedmohub.eu/wp-content/uploads/2023/05/CEDMO-FC-Brief_Slovak-elections_EN.pdf (дата звернення: 18.03.2026).

9. Council for Media Services. Monitoring of Platform Functionalities in Relation to the 2023 Elections to the National Council of the Slovak Republic [Електронний ресурс]. Bratislava, 2024. URL: <https://rpms.sk/sites/default/files/2024-02/Monitoring%20of%20platform%20functionalities%20in%20relation%20to%20the%202023%20Elections.pdf> (дата звернення: 17.03.2026).

10. Walker N. Slovakia: 2023 General Election and Formation of a New Coalition Government. House of Commons Library Research Briefing CBP-9860 [Електронний ресурс]. 13 October 2023. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9860/> (дата звернення: 21.03.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 01.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.09.2026